

İşsizlik, sağlığı nasıl etkiler?

Dr. Hüsnü Dağlı

İşsizlik veya işten çıkarılma, en önemli toplumsal sorunlardan biridir. Ancak bu durum gerek işveren açısından, gerekse işgören açısından genellikle ekonomik yönden ele alınır ve ekonomik sonuçları incelenir. İşsizliğin kişisel sağlık ile ilişkisi de aslında birçok araştırmaya konu olmasına rağmen, aralarında bir neden-sonuç ilişkisi kurmak her zaman mümkün olamamakta-

dır. Zira işten çıkarılma, kişinin sağlığını olumsuz etkileyebileceği gibi, hasta kişilerin işten çıkarılmaları veya işsiz kalmaları da daha yüksek bir olasılıktır.

İşsizlik, birkaç mekanizma yoluyla sağlığı etkiler. Bunların başında maddi kazançların kaybedilmesi gelir. Ayrıca kişisel statünün, iş ilişkilerinin ve zaman yapısının kaybı da bu süreci etkiler. Bunların sonucu olarak istenmeyen

olaylar daha fazla meydana gelebileceği gibi, stresle başa çıkma yöntemleri de işe yaramamaya veya yetersiz kalmaya başlar. Hatta başa çıkma yöntemleri bazen zararlı da olabilir. Böyle zararlı davranışlar arasında, sigara ve içki tüketiminde artış ve en tehlikelisi, intihar olgularında artış görülebilir.

Kendi isteği dışında işten çıkarılan kişiler üzerinde yapılan çeşitli araştırma-

larda hastaneye yatış oranları incelenmiştir. Bu kapsamda en sık incelenen hastalıkların başında kalp-damar hastalıkları ve inmeler gelmektedir. İşten çıkarılan yaşlı kişiler arasında, işten çıkarıldıktan sonra myokard infarktüsü ve inme oranlarında 2 kata varan artışlar bildirilmiştir. Örneğin, Danimarka'da kapatılan bir tersanenin işçileri arasında myokard infarktüsü nedeniyle hastaneye yatırılanların iki kattan fazla bir artış gösterdiği saptanmıştır. Ancak bu bulguların aksini gösteren çalışmaların da bulunması, bu konuda karar vermeyi güçleştirmektedir.

İşten çıkarılan kişilerde intihar girişimleri veya kendine zarar verme eğilimleri, diğer kişilere göre 2 kat daha fazladır. İntihar girişimleri, erkeklerde kadınlara kıyasla 2 kat daha fazladır. Benzer şekilde, alkol kullanımı ve buna bağlı mortalite de artmaktadır. Trafik kazalarında gözlenen artışın da alkol kullanımı ile ilgili olduğu gösterilmiştir. Ancak yapılan kilometre başına gözlenen ölümler artarken, işsizlerin daha az araba kullanmalarından dolayı, toplam ölüm sayısında anlamlı bir artış görülmemektedir. Alkol kullanımına bağlı hospitalizasyonlar ve trafik kazaları, erkeklerde kadınlardan daha fazla görülmektedir.

Evlilik ile sağlık ilişkisi de birçok araştırmanın konusu olmuştur. Genellikle evliliğin sağlığa olumlu katkı yaptığı söylenir. Eşler, zor durumlarda, hem duygusal hem de finansal olarak birbirlerine destek olabilirler. Ancak kişiler arasındaki ilişkinin düzeyine bağlı olarak, işsizlik durumlarında evlilikte sorunlar da başlayabilir ve boşanmaya kadar varabilir. Çocuğu uzun süre hastanede yatan ailelerde, eğer baba çocukla ilgilenmek için sık sık işinden izin almak zorunda kalıyorsa, bir süre sonra işini kaybetme tehlikesiyle baş başa kalabilir. Bu şekilde işini kaybeden erkeklerde, boşanmaların da arttığı dikkati çekmiştir. Ancak burada, çocuğun hastalık durumunun da önemli olabileceği ileri sürülmüştür. Alkole bağlı olaylar ve trafik kazaları söz konusu olduğunda, evli erkekler arasında iş kaybının yarattığı travma daha fazladır. Kadınlara içinse, evlilik koruyucu bir özellik göstermektedir.

Eğitim düzeyi ile sağlık arasındaki ilişkiler de iyi bilinmektedir. Ancak işsizliğin, eğitim düzeyi yükseldikçe yol açtığı sağlık sorunları hakkında yeterli bilgi yoktur. Yine de, eğitim düzeyi yükseldikçe, kişilerin işsizlik gibi sorunlarla baş etme yöntemleri değişmektedir. Burada, eğitim düzeyi yüksek kişilerin, işleri kaybetmeler bile, hızla bir başka iş bulabilmelerinin daha kolay olmasının rolü olduğu düşünülebilir.

İşyerinin bazı özellikleri de işsizler üzerinde etkili olabilir. Kapanmak zorunda

kalan ve bu nedenle işçilerini çıkartan işyerlerinin ve kuruluşların büyük bir kısmı, yeni kurulmuş işyerleridir. Böyle işyerlerinde çalışan işçilerin morbidite riski de yüksektir. Çünkü büyük bir olasılıkla işe alınırken yeterli sağlık taramaları yapılmamış olabilir. Bu kişilerin daha işe başlarken bazı sağlık sorunları bulunabilir veya alkol tüketimi gibi riskli gruplar içinde bulunabilirler. Sektördeki bazı özellikler de bu durumu etkileyebilir. Çünkü her sektörde ücret politikası, iş güvenliği ve iş çevresi ile iş güvencesi farklı olduğundan, işsizlik durumunda ortaya çıkan sağlık sorunları da farklı olabilir. Bu nedenle net bir sonuca ulaşmak kolay olmayabilir. Buna karşılık, köklü kuruluşlarda meydana gelen kapanmalar sonucu işsiz kalanlarda sağlık sorunları daha düşük düzeyde görülmektedir.

İşsizlik ile sağlığın bozulması arasında bir ilişki olduğuna şüphe yoktur ancak bu ilişkinin neden-sonuç ilişkisi olduğunu gösterecek kanıtlar henüz yeterli değildir. Batı ülkelerinde işsiz kalan erkek ve kadınlarda, aşırı alkol tüketimine bağlı hospitalizasyonların arttığı gözlenmiştir. Kadınlarda, genel olarak stresli hayata reaksiyon olarak depresyon ve anksiyete daha fazladır. Ancak bu durumlar çoğunlukla hastaneye yatış ile sonlanmaz. Evli olan erkeklerde, mali sorumlulukların daha fazla olmasından dolayı, işsizlik daha büyük bir stres kaynağı olurken kadınlar bu konuda daha şanslıdır. Mali sorunlar, akıl sağlığı ile ilgili sorunların da birer tetikleyicisi olarak rol oynayabilir. Özellikle, ekonomik kriz dönemlerinde sıklıkla görülen ani işten çıkarma olaylarında, bir anda işini kaybeden kişilerde ciddi ruhsal sorunlar ortaya çıkabilmekte, bu sorunların yol açtığı davranış değişikliklerinin neden olduğu olaylar bazen medyaya da yansımaktadır. Aynı anda bir işyerinde veya toplumda birçok kişinin işsiz kalması paylaşıma duygusu yarattığı için bazen kişiler üzerinde daha az etki bırakırken bazen de böyle bir etkiye neden olmamaktadır. Genel ekonomik kriz dönemlerinde, yeni iş bulmak daha zor olduğu için de, diğer zamanlara kıyasla, kişilerdeki stres ve sağlık sorunları daha belirgin hale gelmekte ve daha sık görülmektedir.

İşsizlik, tüm dünyada önemli bir sorundur ve kişilerin sağlığını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Ekonominin küçüldüğü ve işsizliğin arttığı bir ortamda, kişilerin sağlık sorunları da artacağından, sigorta kurumlarının artan sağlık sorunlarıyla da başa çıkması gerekecektir. Böyle bir kısır döngü, tüm toplumun sağlığını olumsuz etkileyecek potansiyele sahiptir. Öyleyse, devlet yeni istihdam olanakları yaratma olgusuna, yalnızca ekonomik göstergelere göre değil, sağlık

İşsizlik, tüm dünyada önemli bir sorundur ve kişilerin sağlığını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Öyleyse, devlet yeni istihdam olanakları yaratma olgusuna, yalnızca ekonomik göstergelere göre değil, sağlık göstergelerine göre de karar vermeli ve toplum sağlığını koruyabilmek için yeni iş alanları açmaya gayret göstermelidir. Aksi takdirde kaybeden tüm toplum olacaktır.

göstergelerine göre de karar vermeli ve toplum sağlığını koruyabilmek için yeni iş alanları açmaya gayret göstermelidir. Aksi takdirde kaybeden tüm toplum olacaktır.

Kaynaklar

Artazcoz L, Benach J, Borrell C et al. Unemployment and mental health: understanding the interactions among gender, family roles and social class. *Am J Publ Health* 2004; 94: 82-88

Blakely TA, Collings SCD, Atkinson J. Unemployment and suicide. Evidence for a causal association? *J Epidemiol Comm Health* 2003; 594-600

Browning M, Dano AM, Heinesen E. Job displacement and stress-related health outcomes. *Health Economics* 2006; 15: 1061-1075

Eliason M, Storrie D. Job loss is bad for your health-Swedish evidence on cause specific hospitalization following involuntary job loss. *Social Science and Medicine* 2009; 68: 1396-1406

Ross CE, Wu C. The links between education and health *Am Sociol Rev* 1995; 60: 719-745

Weber A, Lehnert G. Unemployment and cardiovascular diseases: a casual relationship? *Int Arch Occup Environ Health* 1997; 70: 153-160